

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
& ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')

ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 01/06/2016

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1. Τρία από τα βασικά χαρακτηριστικά της πεζογραφίας του Γ. Ιωάννου είναι η λεπτή παρατήρηση, το σχόλιο και η ανεπιτήδευτη γραφή. Τα χαρακτηριστικά αυτά, στο συγκεκριμένο κείμενο, αποδεικνύονται στα εξής σημεία: α) λεπτή παρατήρηση: 2^η παράγραφος κειμένου: «Η αλήθεια πάντως είναι... Γαλατά», β) σχόλιο: 6^η παράγραφος κειμένου: «Κι όμως τα τελευταία χρόνια... ζωηράδα και αγνότητά τους», γ) ανεπιτήδευτη γραφή: 1^η παράγραφος κειμένου: «Στέκομαι και κοιτάζω... εγώ».

B1. Ο Γ. Ιωάννου, μέσω της μνήμης, περιπλανάται στον χώρο και τον χρόνο της Θεσσαλονίκης. Η μνήμη είναι η κοίτη του πεζογραφικού υλικού. Ο πεζογράφος χρησιμοποιεί ευθύγραμμο το υλικό της, η αφήγησή του έχει ορισμένο χώρο και χρόνο, που υπάρχει και δε δημιουργείται από τον πεζογράφο. Τα πεζογραφήματά του κινούνται στον χώρο της Θεσσαλονίκης, κυρίως της Κατοχής και των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων. Είναι μικρογραφίες της καθημερινής ζωής των κατοίκων της αφ' ενός, και προσωπικές αναμνήσεις του συγγραφέα αφ' ετέρου, όπου οι μνημονικές ανακλήσεις δημιουργούν το συγκινησιακό κλίμα στο οποίο κινείται η πεζογραφία του. Οι μινιατούρες αυτές της καθημερινότητας αντλούν τη δύναμη και την αξία τους από την προσωπική θέρμη, την ακρίβεια και το εξομολογητικό κλίμα μέσα στο οποίο τις τοποθετεί ο συγγραφέας τους. Ο περίγυρος δίνεται καταγραφικά και κατά τμήματα, όπου οι περιθωριακές ομάδες και τα άτομα που υπάρχουν εκεί κινούνται στον χώρο μιας «άλλης» πόλης, που ζει στην περιφέρεια, θα έλεγε κανείς. Δεν έχουμε να κάνουμε με τη Θεσσαλονίκη του «μύθου» ή της «παράδοσης», αλλά με μια πόλη που αλλάζει και την καινούργια της φυσιογνωμία την αποκτά με την παρουσία κυρίως των προσφύγων, ενώ κύριο ρόλο στις αλλαγές αυτές παίζουν οι μεταπολεμικές δυσκολίες, που ως ένα βαθμό καθορίζονται από τις διάφορες

κοινωνικές περιπέτειες του χώρου και της χώρας. Δύο παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη είναι τα εξής:

α) Χώρος: «στο ορισμένο καφενείο» (1^η παράγραφος): ο συγγραφέας δηλώνει τον τόπο, πολύ συγκεκριμένο για τον ίδιο, αόριστο, όμως, για τον αναγνώστη. Δε γνωρίζουμε, αν είναι η πρώτη φορά που επισκέπτεται αυτή τη γειτονιά ο αφηγητής, πάντως οι συγκεκριμένες αυτές αναφορές δίνουν την αίσθηση ότι πρόκειται για ένα γνώριμο και οικείο γι' αυτόν χώρο. Στους αναγνώστες, όμως, δημιουργείται αμηχανία και η απορία: ποια είναι αυτά τα παιδιά, ποιο το καφενείο, ποιοι οι μεγάλοι, ποια είναι η πόλη; Αν χρησιμοποιήσουμε, βέβαια, την πληροφορία του τίτλου, πρόκειται για έναν *προσφυγικό συνοικισμό*. Στη συνέχεια, ο αναγνώστης θα λάβει τις απαντήσεις: τόπος είναι η Θεσσαλονίκη, η οποία, μολονότι δε δηλώνεται πουθενά μέσα στο κείμενο, το σφραγίζει με την παρουσία της. Είναι πόλη-μοτίβο για τον Ιωάννου. Τα παιδιά και οι μεγάλοι είναι οι κάτοικοι των προσφυγικών συνοικισμών, μέσα στους οποίους κινείται ο συγγραφέας.

β) Χρόνος: «μπερδεύω» (2^η παράγραφος και 3^η παράγραφος): το ρήμα αναφέρεται τρεις φορές μέσα στο κείμενο και έρχεται σε αντίφαση με τη σιγουριά του αφηγητή για την ικανότητά του να διακρίνει τις ράτσες. Το χρησιμοποιεί, όμως, για να υπαινιχθεί το πληθυσμιακό ανακάτωμα και την αλλοίωση των χαρακτηριστικών που έγινε, αφού εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες στον ελλαδικό χώρο με το πέρασμα των χρόνων. Αυτό το ρήμα, παραπέμπει και στο κλίμα που επικρατούσε στη Θεσσαλονίκη εκείνη την εποχή. Οι πρόσφυγες που κατέφτασαν στην πόλη μετά το '22, δημιούργησαν μια πολυπολιτισμική κοινωνία, με αποτέλεσμα να αναμειγνύονται μεταξύ τους μέσω γάμων, οικονομικών και κοινωνικών επαφών.

B2. α)

1-

2δ

3ε

4-

5α

6γ

7β

B2. β) Ο αφηγητής είναι ομοδιηγητικός και δραματοποιημένος (παρών στην αφήγηση), καθώς μας παρουσιάζει σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις και τα βιώματά του. Όλα δίνονται μόνο από την οπτική γωνία του αφηγητή, επομένως η εστίαση είναι εσωτερική και, μάλιστα, μονοεστιακή ή μονομερής. Ο αφηγητής πρωταγωνιστεί στα εξιστορούμενα. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά

αποδεικνύονται στα εξής σημεία του κειμένου: α) 8^η παράγραφος: «Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες», β) 9^η παράγραφος: «Εγώ όμως από τώρα... κι εγώ γι' αυτούς».

Γ1. α) Το αίμα παραπέμπει σε μια εσωτερική φωνή, τη φωνή της καταγωγής, των προγόνων που έλκει νοσταλγικά προς τη μακρινή πατρίδα τους πρόσφυγες, αλλά και τον συγγραφέα, μολονότι γεννήθηκε σε άλλο τόπο. Από αυτό ο Ιωάννου αναγνωρίζει τους «δικούς του ανθρώπους». Αυτό είναι που φορτίζει συναισθηματικά τις συναντήσεις των προσφύγων μεταξύ τους, αλλά και με τον συγγραφέα, επειδή του θυμίζουν, από τη μια πλευρά την πατρίδα και από την άλλη την κοινή ιδιότητα του πρόσφυγα και την ψυχολογία που αναπτύσσει μέσα στον νέο, στον ξένο τόπο, που καλείται να ενταχθεί. Μάλιστα, πιστεύει ότι η ψυχή είναι, τελικά, αυτή που καθορίζει την ανθρώπινη φύση, αυτή η άυλη λαχτάρα του αίματος που τραβά την ψυχή να αναγνωρίζει τόπους, ανθρώπους, κοσμολαλίες άγνωστες και, όμως, τόσο οικείες.

β) Ο αφηγητής εκφράζει ένα έντονο παράπονο για την απογοητευτική πραγματικότητα. Νιώθει ότι δεν έχει καμία επικοινωνία με τους γύρω του και ότι, πλέον, δεν υπάρχει καμία επαφή και επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους. Τα ίδια τα πράγματα, μέσα στα οποία ζει, τα νιώθει ξένα. Κυριαρχεί η αδιαφορία και η απομόνωση ανάμεσα στους ανθρώπους, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην υπάρχουν ούτε καν διαφωνίες. Συγκατοικεί με ανθρώπους που δε θέλουν ούτε καν να γνωρίζουν αυτούς που μένουν πλάι τους, για να μπορούν έτσι, όπως ισχυρίζεται ο αφηγητής, να διαπράττουν τις αταξίες τους ευκολότερα. Συνεπώς, ο συγγραφέας καυτηριάζει τον σύγχρονο τρόπο ζωής στις πόλεις, την αποξένωση και τη μοναξιά, την ανωνυμία των ανθρώπων, την απώλεια ταυτότητας. Ως αίτιο υπαινίσσεται την εγκληματικότητα. Σε μια μεγαλούπολη που έχει χαθεί η αίσθηση της γειτονιάς και όπου οι άνθρωποι δε γνωρίζουν ο ένας τον άλλο, είναι ευκολότερο για τους ανθρώπους να κάνουν ό,τι θέλουν, χωρίς να ενδιαφέρονται για τη γνώμη ή και για τα συναισθήματα των γύρω τους.

Δ1. Το κείμενο του Γ. Ιωάννου και το απόσπασμα του Θ. Δεύτου έχουν κοινό θεματικό άξονα. Ειδικότερα, παρατηρούμε τις εξής ομοιότητες: α) και τα δύο κείμενα προβάλλουν τη Θεσσαλονίκη ως τόπο υποδοχής και διαμονής των προσφύγων. Όσον αφορά τον Ιωάννου, τα πεζογραφήματά του κινούνται στον χώρο της Θεσσαλονίκης, η οποία, μολονότι δε δηλώνεται πουθενά μέσα στο κείμενο, είναι πόλη –μοτίβο γι αυτόν. Στο απόσπασμα του Θ. Δεύτου χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί: «Ο Λευκός Πύργος, αδέλφια! Είμαστε στη Θεσσαλονίκη!» Β) Και τα δύο κείμενα αναφέρονται στο προσφυγικό ζήτημα. Στο κείμενο του Ιωάννου χαρακτηριστικό είναι το χωρίο: «Γυρνά μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς με δυνατή ευχαρίστηση», ενώ στο απόσπασμα του Θ. Δεύτου το προσφυγικό ζήτημα αναδεικνύεται στη φράση: «Γνώριζε από προσφυγιά... ξεριζωμός!»

Ωστόσο, μεταξύ των δύο κειμένων υπάρχουν και ορατές διαφορές: α) στο απόσπασμα του Θ. Δεύτου παρατηρούμε πρόσφυγες, οι οποίοι μόλις φτάνουν στη Θεσσαλονίκη («Αγκυροδέσαμε Ελλάδα, αδέλφια!»), ενώ στο κείμενό του ο Γ.

Ιωάννου αναφέρεται σε πρόσφυγες που βρίσκονται ήδη στη Θεσσαλονίκη («... Κάθομαι στο ορισμένο καφενείο... αληθινού...»). Β) Στο απόσπασμα του Θ. Δεύτευ οι πρόσφυγες εκφράσουν την προσδοκία ότι το επίσημο κράτος θα προσπαθήσει να τους συμπαρασταθεί («... Δεν ξέραμε τι μας ξημέρωνε... την ελπίδα!...»), σε αντίθεση με τον Γ. Ιωάννου που καταγγέλλει την αντιμετώπιση της πολιτείας προς τους πρόσφυγες (6^η παράγραφος κειμένου). Γ) Τέλος, και στα δύο κείμενα παρατηρούμε τη διαφορετική συμπεριφορά των ντόπιων απέναντι στους πρόσφυγες. Στο απόσπασμα του Θ. Δεύτευ προβάλλεται η, παραδοσιακά, «ζεστή» συμπεριφορά των ντόπιων προς τους πρόσφυγες (... «Είχε παράδοση η πόλη... οι περισσότεροι...»), ενώ ο Γ. Ιωάννου παρουσιάζει τους πρόσφυγες να ζουν απομονωμένοι σε προσφυγικούς συνοικισμούς και τους ντόπιους να ταλαιπωρούνται από το πρόβλημα της αλλοτρίωσης και της αποξένωσης («Κάπως αλλιώτικοι μοιάζουν ... συναντημένοι», «Συγκατοικώ με ανθρώπους... γι αυτούς.»)